

KIELIOPPIA LUONNOSSA

Nukahtavatko lintuvauvat helposti?

OPETTAJALLE

Tekstissä ”Nukahtavatko lintuvauvat helposti?” on sekä persoonamuotoisia verbejä (*nukahtavat*) että nominaalimuotoisia verbejä (*kurkistella*). Kun harjoitellaan verbien sanaluokkaa, kaikki verbit kerätään. Myöhemmin opettaja alkaa ohjata oppilaiden huomiota persoonataivutukseen niin, että oppilas oppii tunnistamaan persoonassa taipuvan verbin lauseesta (lauseen predikaatti). Oppilaat saattavat poimia verbejä tekstistä myös lausekkeina tai lauseen osina (esim. *alkavat jo kurkistella*). Tällaisessa tapauksessa on luontevaa kiinnittää huomiota siihen, missä lausekkeen tai lauseen sanassa näkyy persoona ja aikamuoto. Samalla voidaan tarkastella persoonamuotoisen verbin rektiota (missä muodossa verbin täydennys on).

Tekstissä kiinnittyy huomio myös verbien semantiikkaan: johtimilla saa aikaan erilaisia merkityksiä samoista kantasanoista. Mitä eroa on verbeillä *nukkua* ja *nukahtaa*? Entä *kurkistaa* ja *kurkistella*, *levätä* ja *lepäillä*, *herätä* ja *heräillä*? Entä *nukahdella*? Merkitysvivahteiden havainnointi ja niistä keskusteleminen rakentaa kaikkien oppilaiden kielitietoisuutta ja on erityisen olennaista suomea uutena kielenä oppivien kannalta. Huomaa, että *ele/ile*-johtimella (frekventatiivijohtimella) voidaan tarkoittaa toistuvaa tekemistä (*heräilen pitkin yötä*) tai keveää tekemistä (*haeskelen avainta vielä kotoa*). Semantiikan ohella on tärkeää tarkastella verbien ”kavereita”: millaisten sanojen ja taivutusmuotojen kanssa verbit tekstissä (ja kielessä yleensä) esiintyvät.

Oppilaille on kaksi tehtäväsivua. Toinen sopii erityisen hyvin suomea toisena kielenä opiskeleville. Siinä ohjataan tutkimaan verbityyppejä. Kaikki voivat kuitenkin tehdä molemmat verbitehtäväsivut. Verbityypit jaetaan viiteen, joskus kuuteen ryhmään

1. PUHUA : PUHUN; LUKEA : LUEN tavallisin verbityyppi, jonka infinitiivin tunnus on -a/-ä; huomaa astevaihtelu: lue/n
2. SYÖDÄ : SYÖN, ARVIOIDA : ARVIOIN infinitiivin tunnus on da/-dä; ryhmään kuuluvat yksitavuiset ja kolmi- tai useampitavuiset verbit: syö/n, arvioi/n
3. OPISKELLA : OPISKELEN, MENNÄ : MENEN, PURRA : PUREN, NOUSTA : NOUSEN infinitiivin tunnus on -la/-lä, -na/-nä, -ra/-rä, -(s)ta/-(s)tä, ja persoonapäätteen eteen tulee -e-. Siksi ryhmää kutsutaan e-verbeiksi.
4. VASTATA : VASTAAN infinitiivin tunnus on -ta/-tä, ja persoonapäätteen eteen tulee a/ä
5. VALITA : VALITSEN infinitiivin tunnus on -(i)ta/-(i)tä, ja persoonapäätteen eteen tulee -itse-
6. PAETA : PAKENEN infinitiivin tunnus on -(e)ta/-(e)tä, ja persoonapäätteen eteen tulee -ene-

Onko luokan seinällä on verbityypeistä mallisanat? Mallisanajulisteet voit halutessasi tulostaa esimerkiksi täältä: https://blogs.helsinki.fi/vastaantulo/files/2019/08/Verbityypit_A4.pdf
https://blogs.helsinki.fi/vastaantulo/files/2019/08/Verbityypit_A3.pdf

KIELIOPPIA LUONNOSSA

Nukahtavatko lintuvauvat helposti?

OPETTAJALLE

Verryttele ensin!

Kerää tekstistä kaikki verbit.

nukahtavat, nukkuvat, heräilevät, tulee, reagoivat, kurottavat, on jaettu, ei tarvitse käyttää, alkavat kurkistella, kokeilevat, jää, on, lähtevät, hankkivat, lepäilevät, menevät kiinni, näkee, tulee yöpymään, ei ole

Mitkä verbit ovat aktiivimuotoisia? Mitä persoonamuotoja löydät? Mitkä verbit ovat passiivissa?

Aktiivimuotoiset: nukahtavat, nukkuvat, heräilevät, tulee, reagoivat, kurottavat, ei tarvitse käyttää, alkavat kurkistella, kokeilevat, jää, on, lähtevät, hankkivat, lepäilevät, menevät kiinni, näkee, tulee yöpymään, ei ole

Kaikki verbit ovat joko yksikön tai monikon kolmannessa persoonassa.

Passiivimuotoiset: on jaettu

Mitkä aikamuotoja löydät?

Preesens: nukahtavat, nukkuvat, heräilevät, tulee, reagoivat, kurottavat, ei tarvitse käyttää, alkavat kurkistella, kokeilevat, jää, on, lähtevät, hankkivat, lepäilevät, menevät kiinni, näkee, tulee yöpymään, ei ole

Perfekt: on jaettu

Kiinnitä huomiota verbien "kavereihin": minkämuotoisten sanojen kanssa verbit esiintyvät eri yhteyksissä? Ota esimerkkinsanoiksi *nukkua/nukahtaa, tulla, kurottaa, nähdä*.

Plustehtävä: Etsi esimerkki mahdollisimman monesta verbityypistä. Minkä tavallisen verbityypin verbi puuttuu?

I nukahtaa, nukkua, kurottaa, jakaa, käyttää, alkaa, lähteä, hankkia, yöpyä; II reagoida, jäädä, (nähdä – epäsäännöllinen taivutus); III heräillä, tulla, kurkistella, kokeilla, (olla – epäsäännöllinen taivutus), lepäillä, mennä; IV -; V tarvita. Verbityypin IV verbit puuttuvat tekstistä.

Plustehtävä: Selitä omin sanoin seuraavien substantiivien suhde verbiin: *kuoriutumisen, tärähdykseen, pimentymiseen, nukuttamiseen, nauhoituksista*. Etsi ensi verbit tekstistä ja pohdi kysymystä käyttöyhteyden avulla! Muuta sanat nominatiivimuotoisiksi.

